

САВРЕМЕНЕ ТЕНДЕНЦИЈЕ У ПРАВНОЈ ЗАШТИТИ ОД НАСИЉА У ПОРОДИЦИ

Сѝручни раг

UDK 343.85:343.62

Милица Станковић¹,

масѝер љрава, и сѝуденѝ докѝорских академских сѝудија на Правном факулѝетѝу Универзитѝета у Нишу

Александар Михајловић²,

дѝпломирани љравник, сѝуденѝ масѝер сѝудија на Правном факулѝетѝу Универзитѝета у Нишу

Сажетак: *Насиље у љородици љриѝада оним изучаваним љојавама које, иако на љрви љоѝлед осѝављају мало љросѝора за недоумице, заѝраво љредсѝављају љоље консѝанѝних сукоба, различѝѝих ѝеоријских, исѝраживачких и љраѝмаѝичних љрисиѝуѝа. Дуѝо се смаѝрало да је насиље у љородици љриваѝна сѝвар, добро чувана „љородична ѝајна“, далеко од друѝѝвених сазнања. Међуѝим, љоследњих деценија чују се „ваѝаји“ жрѝава за љружање љравне љомоћи и ѝихову заѝѝиѝу од насиља у љородици. Циљ овоѝ рада је да се накондаѝоѝ љриказа љосѝојеђе љравне заѝѝиѝе, укаже на нове сеѝмене ѝе у сѝречавању насиља у љородици и заѝѝиѝе жрѝѝе и ѝених љрава, у чијем ценѝѝру је усклађена, координисана акција свих механизма заѝѝиѝе, доношењем леѝислаѝиве de lege ferenda. Кривичнољравна заѝѝиѝа жрѝѝава насиља у љородици љружа се инкриминисањем кривичноѝ дела насиља у љородици, и инкриминисањем убисѝѝа члана љородице, коѝи је љреѝходно злосѝављан, као облика ѝешкоѝ убисѝѝа у Кривичном законуку Реѝѝдублике Србѝје.*

Збоѝ изузеѝно велике расѝросѝрањеносѝи насиља у љородици, ѝеѝових сѝеѝифичних узрока и разорних љоследица, намера законодавца је била да љружи и шири облик заѝѝиѝе љородици, љуѝем љородичнољравних одредби, као вида љрађанскољравне заѝѝиѝе. Такође, даѝ је и љриказ најзначајних одредби Конвенције Савѝета Евроѝе о сѝречавању и борби љроѝив насиља

¹ milicamici.stankovic@gmail.com

² aleksandarmihajlovic91@yahoo.com

над женама и насиља у породици, коју је наша држава раиификовала, и која је 1. августа 2014. године сивуила на снагу. Њоме се посебно дефинише насиље у породици, и шиме указује на његову посебност и велику друштвену опасност. У раду је даиа и анализа значаја мере - одвртавања исихосоцијалном шреишману учинилаца насиља, ради оиклањања узрока насилничкој онашања, која се у случајевима примене начела оиоршунийеиша може изрећи учиниоцу, а која је у нашем праву уведена Закоником о кривичном исивуику из 2011. године.

Кључне речи: насиље у породици, кривично дело, Кривични законик, Породични закон, Конвенција, исихосоцијални шреишман учинилаца.

ДВЕ МОДЕЛА СУДСКЕ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА У ПОРОДИЦИ

Када се данас посматра насиље у породици, приметно је, да је наша држава направила значајне кораке, и кроз низ законских решења указала на то да овај вид криминалитета, који је дуго времена био обавијен „велом тајне“, заправо представља сложену друштвену појаву. Због изузетне друштвене опасности и распрострањености насиља у породици, које се и даље споро утужује, још теже доказује, настала је потреба за садејством судова у отклањању последица овог облика понашања (Костић, 2014: 247). Кривичноправна заштита од насиља у породици пружа се у домаћем законодавству инкриминацијом кривичног дела насиље у породици (члан 194) у Кривичном Законику Републике Србије и кривичног дела тешког убиства члана своје породице који је претходно злостављан у члану 114 тачка 10 Кривичном законику Републике Србије. Грађанскоправна заштита од насиља у породици пружена је прописивањем поступка и мера за заштиту од насиља у породици у Породичном закону Републике Србије.

КРИВИЧНО ДЕЛО НАСИЉЕ У ПОРОДИЦИ ИЗ ЧЛАНА 194. КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА

Одредбом члана 194 Кривичног Законика предвиђено је пет облика кривичног дела насиља у породици.

Приликом одређења првог облика, законодавац се послужио последичном радњом, која се манифестује у угрожавању спокојства, телесног интегритета и душевног стања. Кад је реч о последицама овог дела, појам телесног интегритета није споран. Спокојство означава, по правилу, осећање физичке или психичке несигурности, непостојање узнемиравања од стране неког лица, уверење да не прети никаква опасност. Међутим, није јасно шта је законодавац мислио под душевним стањем, као „душевни мир“, односно непостојање страха, несигурности, узбуђења исл.

Предвиђено је да се ово дело врши применом насиља, претњом да ће се напасти на живот и тело и дрско и безобзирно понашање. Појам насиља треба узети у значењу примене принуде, односно онако како је оно одређено код кривичног дела принуде, а претњу у општем значењу. Дрско понашање је оно којим се крше елементарна правила културног и уобичајеног понашања, којим се према другом испољава игнорисање, вређање, спремност за физички обрачун, па чак и неки облик претње нападом на телесни интегритет. Безобзирно понашање је испољавање крајњег непоштовања неког лица, његово психичко или физичко малтретирање, исл (Лазаревић, 2011: 660-661). За извршење овог дела потребан је умишљај. За овај облик дела запређена је казна затвора од три месеца до три година.

Законодавац је као пасивног субјекта овог кривичног дела одредио члана породице. Чланом 112 ст. 28 Кривичног законика одређено је да се чланом породице сматрају: супружници, њихова деца, преци супружника у правој линији крвног сродства, ванбрачни партнери и њихова деца, усвојилац и усвојеник, хранилац и храњеник, али и браћа и сестре, њихови супружници и деца, бивши супружници и њихова деца и родитељи бивших супружника ако живе у заједничком домаћинству, као и лица која имају заједничко дете, или је дете на путу да буде рођено, иако никада нису живели у истом породичном домаћинству.

Поједини аутори сматрају да појам „члан породице“ не треба код овог кривичног дела дефинисати тако широко, уколико ова лица не живе у заједничком домаћинству са учиниоцем дела (Лазаревић, 2011: 661). Оваквом схватању законодавца и појединим кривичноправним теоретичарима може се упутити оправдана критика. Наиме, насиље између бивших партнера не престаје исељењем супруге из заједничког домаћинства. Напротив, оно често достиже своју кулминацију у тренуцима одвојености бивших партнера, јер учинилац, изгубивши свој „предмет“ доминације и желећи да је врати по сваку цену, примењује психичко и физичко насиље. Иста аналогја се може повући и за заједничку децу и родитеље бивших супружника (Димовски, 2014: 158). Такође, оваквим одређењем, пружена је и заштита лицима која се налазе у партнерској или емоционалној вези, иако не живе заједно, јер насиље, нарочито када један од партнера одлучи да прекине сексуалну или емоционалну везу, није реткост.

Други облик овог кривичног дела постоји ако је уз извршење основног кривичног дела коришћено оружје, опасно оруђе или средство подобно да тело тешко повреди, или здравље тешко наруши. За постојање овог облика дела, потребно је да се оно врши с умишљајем. За овај облик дела законодавац је, имајући у виду већи степен друштвене опасности, прописао казну затвора од шест месеци до пет година.

Трећи облик овог дела постоји, ако је извршење дела насиља у породици (става 1) имало за последицу наношење тешке телесне повреде, или тешко нарушење здравља члана породице, или ако је извршено према малолетнику, а малолетно лице је онај члан породице који у време извршења дела није

напунио 18 година. За извршење овог дела, у односу на последицу, потребан је нехат, а у односу на пасивног субјекта умишљај. За овај облик дела запрећена је казна затвора у трајању од две до десет година.

Четврти, и најтежи облик овог дела постоји ако је услед извршења дела наступила смрт члана породице, при чему је потребно да је учинилац поступио с нехатом, и за који је запрећена казна затвора од три до петнаест година.

Пети облик овог кривичног дела постоји у случају кршења мере заштите од насиља у породици, коју му је суд одредио, у складу са законом. Мере заштите од насиља у породици предвиђене су чланом 198 ставом 2 Породичног закона Републике Србије. За овај облик дела предвиђена је казна затвора од три месеца до три године и новчана казна.

ТЕШКО УБИСТВО ЧЛАНА СВОЈЕ ПОРОДИЦЕ КОЈИ ЈЕ ПРЕТХОДНО ЗЛОСТАВЉАН ИЗ ЧЛАНА 114 ТАЧКА 10 КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА

Наиме, морамо указати и на још једну новину коју је унео законодавац у Кривични законик Републике Србије. Законодавац је унео нов облик тешког убиства - убиство члана своје породице који је претходно злостављан. Одредба гласи „затвором најмање десет година или затвором од тридесет до четрдесет година казниће се ко лиши живота члана породице који је претходно злостављан“. За овај облик тешког убиства потребне су две квалификаторне околности: пасивни субјект и начин извршења. Појам породице треба узети у оном значењу које јој је дато у члану 112 тачка 28 Кривичног Законика. Када је реч о другој квалификаторној околности потребно је да је убиства претходило злостављање пасивног субјекта. Злостављање треба схватити као доношење физичких или психичких патњи. Овакво решење законодавац је преузео из Кривичног Законика Републике Српске, у коме је оно предвиђено као најтежи облик насиља у породици, а у нашем праву је предвиђено као облик тешког убиства.

Подразумева се да је сама инкриминација већ препорука органима кривичног гоњења да покажу занимање за постојање ове околности, и истраже њено постојање, кад год се догоди убиство у оквиру породице. Међутим, овде се као споран јавља пре свега појам „претходно злостављање“, који временски период он обухвата, да ли то значи да нпр. убиство члана породице које би било извршено после значајне временске дистанце шест месеци или годину дана, па чак и да је раније било злостављања, не би се могло квалификовати као ово дело (Јовановић, 2010: 247), или се пак квалификаторне околности овог кривичног дела односе на личност учинилаца, њихову безобзирност и безосећајност. Неминовно је да ће у будућности бити потребне одређене смернице у погледу одређења овог облика тешког убиства и можда и размишљања да се оно инкриминише у оквиру кривичног дела насиља у породици.

ЗАШТИТА ОД НАСИЉА У ПОРОДИЦИ У ПОРОДИЧНОМ ЗАКОНУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

У циљу пружања шире заштите „породици“ од насиља, урађен је и помак на плану грађанског законодавства, те је оно добило посебно место у Породичном закону Републике Србије (Поњавић, 2007: 386).

У смислу овог закона појам „насиља у породици“ подразумева понашање којим један члан породице угрожава телесни интегритет, душевно здравље, или спокојство другог члана породице. Поред овога, у закону су подбројана и понашања која доводе до настанка наведених последица, и то: наношење или покушај наношења телесне повреде; изазивање страха претњом убиства или наношењем телесне повреде члану породици или њему блиском лицу; присиљавање на сексуални однос; навођење на сексуални однос или сексуални однос са лицем које није навршило 14. годину живота или немоћним лицем; ограничавање слободе кретања или комуницирања с трећим лицима; вређање као и свако друго дрско, безобзирно и злонамерно понашање.

Посматрајући именоване облике насиља у породици, суд има сложен задатак, јер треба не само да утврди да ли је конкретна радња и заиста предузета, већ и да оцени да ли се предузета радња, односно понашање може сматрати дрским, безобзирним и злонамерним понашањем, с обзиром на то у чему се радња огледа, односно понашање састоји, шта је циљ радње и какве је непосредне последице изазвала, у односу на лице које тврди, или за које се тврди да је жртва насиља. Суд мора ове појмове што је више могуће објективизирати, узимајући у обзир просечног човека (Поњавић, 2007: 386).

Титулари права на заштиту од насиља у породици сматрају се чланови породице, и то: супружници или бивши супружници; деца, родитељи и остали крвни сродници; лица у тазбинском или адоптивном сродству; лица која везује хранитељство; лица која живе или су живела у истом породичном домаћинству; ванбрачни партнери или бивши ванбрачни партнери; лица која су међусобно била, или су још увек у емотивној или сексуалној вези; лица која имају заједничко дете или је дете на путу да буде рођено, иако никада нису живели у истом породичном домаћинству. Приликом одређивања титулара права на породичну заштиту од насиља у породици, законодавац је настојао да омогући заштиту не само особама које повезује класичан породичан однос, већ и лицима која се налазе у другим облицима партнерских односа, као што су односи засновани на емотивној или сексуалној вези. При томе, теоретичари указују на тешкоће у доказивању емотивне или сексуалне везе, односно другог личног односа на који се позива особа која тражи заштиту од насиља.

Породичним законом прописане су и мере заштите од насиља у породици, које суд може одредити против члана породице који врши насиље. Суд може одредити једну или више мера заштите према насилнику или жртви,

у зависности које мере у конкретном случају сматра сврсисходним. То су следеће мере: издавање налога за исељење из породичног стана или куће, без обзира на право својине, односно закупа непокретности; издавање налога за усељење у породични стан или кућу, без обзира на право својине, односно закупа непокретности; забрана прилажења члану породице на одређеној удаљености; забрана приступа у простор око места становања или места рада члана породице; забрана даљег узнемиравања члана породице. Мере заштите од насиља у породици су ограниченог трајања, трају највише годину дана, с могућношћу продужења, све док не престану разлози због којих је мера одређена. Мера може престати и пре истека времена на које је одређена, ако престану разлози због којих је била одређена.

Такође, регулисан је и поступак у спору за заштиту од насиља у породици, који је по својој правној природи парнични поступак. У овом спору месно је надлежан, поред суда опште месне надлежности, и суд на чијем подручју има пребивалиште, односно боравиште члан породице према коме је насиље извршено. Поступак се покреће тужбом. Тужбу за одређивање мере заштите од насиља у породици, као и за продужење мере заштите од насиља у породици, могу поднети: члан породице према коме је насиље извршено, његов законски заступник, јавни тужилац и орган старатељства. Тужбу за престанак мере заштите од насиља у породици може поднети члан породице против кога је мера одређена.

Поступак у спору за заштиту од насиља у породици је нарочито хитан. Прво рочиште заказује се у року од 8 дана од дана када је тужба примљена у суду. Другостепени суд је дужан да донесе одлуку у року од 15 дана од дана када му је достављена жалба. Уколико орган старатељства није покренуо поступак у спору за заштиту од насиља у породици, суд може затражити да орган старатељства пружи помоћ у прибављању потребних доказа и да изнесе своје мишљење о сврсисходности тражене мере. У спору за заштиту од насиља у породици суд није везан границама тужбеног захтева. Суд може одредити и меру заштите од насиља у породици која није тражена, ако оцени да се таквом мером најбоље постиже заштита.

Нарочити напредак у погледу остваривања заштите жртава од насиља у породици остварен је одредбама Породичног закона, којим се по први пут прописује обавеза вођења евиденције и формирање документације о насиљу у породици.

Породични закон предвиђа, и да је суд дужан да пресуду у спору за заштиту од насиља у породици одмах достави, како органу старатељства на чијој територији има пребивалиште, односно боравиште члан породице против кога је мера заштита од насиља у породици изречена, тако и органу старатељства на чијој територији има пребивалиште односно боравиште члан породице против кога је мера заштите одређена. Жалба не задржава извршење пресуде о одређивању или продужењу мере заштите од насиља у породици.

КОНВЕНЦИЈА О СПРЕЧАВАЊУ И БОРБИ ПРОТИВ НАСИЉА НАД ЖЕНАМА И НАСИЉА У ПОРОДИЦИ - ИСТАНБУЛСКА КОНВЕНЦИЈА

Сведоци смо пораста насиља у породици како у свету, тако и код нас, које подрива основне вредности на којима Савет Европе почива. Због тога је Савет Европе предузео низ корака, доношењем препорука које, иако немају обавезујући карактер, изражавају став држава чланица на питања која се односе на спречавање насиља у породици. Такође Савет Европе је спровео и кампању „Стоп насиљу над женама у породици“ (Council of Europe campaign: Stop domestic violence against women, 2006). Међутим, препоруке које је Савет Европе усвојио представљају тзв. soft law, јер садрже само смернице које треба да примењују законодавци држава чланица, при доношењу националне регулативе на националном нивоу. Како то није било довољно, Савет Европе је 11. маја 2011. године усвојио и један правнообавезујући акт, Конвенцију о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици, која по први пут насиље у породици раздваја и одређује одвојено од насиља над женама, те се на овај начин и истиче његова посебност и опасност. Конвенција је отворена за потписивање у мају месецу у Истанбулу, и из тог разлога је добила назив Истанбулска конвенција.

Конвенцију о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици Република Србија је потписала у априлу 2012. године, ратификовала 31. октобра 2013. године, а која је ступила је на снагу 1. августа 2014. године

Као кључни циљеви у члану 1 Конвенције издвојени су: заштита жена од свих видова насиља и спречавање и процесуирање насиља над женама и насиља у породици, допринос сузбијању свих облика дискриминације над женама и промовисање суштинске једнакости између жена и мушкараца, укључујући и оснаживање жена; израда свеобухватног оквира, политика и мера заштите и помоћи свим жртвама насиља над женама и насиља у породици, унапређење међународне сарадње у погледу елиминисања насиља над женама и насиља у породици, пружање подршке и помоћи организацијама и органима унутрашњих послова у делотворној сарадњи, а усмереној ка изградњи свеобухватног приступа елиминисању насиља над женама и насиља у породици. Нарочито се у Конвенцији истиче да се култура, обичаји, религија, традиција, односно тзв. част, не сматрају оправдањем за било које дело насиља у породици, и указује се на значај промовисања односно спровођења редовних кампања, у циљу подизања свести разумевања шире јавности о различитим видовима насиља у породици. Поред дефинисања насиља над женама у члану 3а, у наведеном члану 3б Конвенције, „насиље у породици“ се дефинише као свако дело физичког, сексуалног, психичког, односно економског насиља, до којег дође у породици или домаћинству, односно између бивших односно садашњих супружника, односно партнера, независно од тога да ли учинилац дели, или је делио домаћинство са

жртвом. Такође је предвиђено да се прикупљени и обрађени статистички подаци учине доступним јавности, подизање свести о насиљу у породици, организовање едукативних програма о једнакости жена и мушкараца, о нестеротипним родним улогама, ненасилном решавању сукоба у партнерским односима, организовање професионалне обуке за надлежне стручњаке, који се баве жртвама насиља, организовање превентивних програма и рада са учиниоцима, постојање довољног броја сигурних кућа за смештај жртава, нарочито када су у питању жене и деца, успостављања нон стоп СОС бесплатне линије, и постојање низа грађанскоправних мера. (члан 13-18).

Чланом 33-39 Конвенције прописна је и обавеза држава чланица да предузму низ мера ради инкриминисања дела: генитално сакаћење жена, принудни брак и намамљивање на принудни брак детета, односно одраслог лица, принудни абортус и принудна стерилизација, сексуално узнемиравање, прогањање, психичко и физичко насиље, као и инкриминисање покушаја, помагања и подстрекивања на извршење наведених кривичних дела. Такође, Конвенцијом је предвиђено да ће државе чланице предузети и све законодавне и друге мере да према учиниоцима наведених кривичних дела буде примењена адекватна кривична санкција, која је делотворна, сразмерна и одвраћа учиниоце од вршења наведених кривичних дела. Чланице могу да донесу и друге мере као што су: праћење односно надзор осуђених лица, лишење права на родитељство, уколико се најбољи интерес детета, што може да укључује и безбедност жртве, не може гарантовати ни на који други начин (члан 45).

Од отежавајућих околности у судском поступку нарочито ће се водити рачуна о томе да ли је: кривично дело извршено над бившим односно садашњим супружником односно партнером у складу са националним законодавством, од стране члана породице, лица које станује заједно са жртвом односно лица које је злоупотребило свој ауторитет; или је реч о поновљеном кривичном делу, односно сродним делима; кривично дело извршено над лицем које је постало угрожено услед одређених околности; кривично дело извршено над дететом односно у присуству детета; кривично дело извршено од стране двоје или више људи у сарадњи; кривично дело коме је претходило односно које је пратило екстремно насиље; кривично дело извршено уз употребу оружја односно уз претњу оружјем; кривично дело са озбиљним физичким односно психичким последицама за жртву; учинилац претходно осуђиван за кривична дела сличне природе (члан 46).

Конвенцијом је предвиђено и да поступак за насиље у породици мора да буде регулисан, од саме пријаве, гоњења по службеној дужности, спровођења истраге, хитности поступка, забране могућности алтернативних начина решавања спорова укључујући медијацију и помирење у односу на све облике насиља који су предвиђени Конвенцијом, да кривично гоњење учинилаца кривичних дела предвиђених Конвенцијом не сме зависити од изјаве жртве, односно да се оно има спровести и имају се испитати све околности конкретног случаја, чак и када жртва повуче изјаву или пријаву, као и да ће

државе предузети све потребне мере заштите права и интереса жртава у току поступка заштите од насиља у породици, регулисати пружање бесплатне правне помоћи жртвама, а нарочито се указује на потребу да дете жртва или дете сведок мора да добије посебну заштиту у поступку заштите од насиља у породици која је у најбољем интересу детета. Државе чланице су обавезане и да обезбеде жртвама одговарајуће грађанскоправне лекове против учинилаца. Предвиђено је и оснивање Експертске групе за борбу против насиља над женама и насиља у породици (GREVIO) која ће пратити примену Конвенције од стране држава чланица(члан 66).

ПОДВРГАВАЊЕ УЧИНИОЦА КРИВИЧНОГ ДЕЛА НАСИЉА У ПОРОДИЦИ ПСИХОСОЦИЈАЛНОМ ТРЕТМАНУ РАДИ ОТКЛАЊАЊА УЗРОКА НАСИЛНИЧКОГ ПОНАШАЊА

Под утицајем бројних релевантних међународних докумената, као и међународних стратегија у борби против родно заснованог насиља, које истичу неопходност обезбеђивања, финансирања, и подстицања рада са учиниоцима насиља, законодавац је као новину код одлагања кривичног гоњења у чл. 283 Законика о кривичном поступку Републике Србије, прописао и нову обавезу, у тачки б наведеног члана која се може одредити према учиниоцу насиља, и то подвргавање учиниоца психосоцијалном третману ради отклањања узрока насилничког понашања.

Формални услови из чл. 283 Законика о кривичном поступку за примену начела опортунитета код кривичног дела насиља у породици из чл. 194 КЗ за његов основни облик из става 1. за који је прописана казна затвора у трајању од три месеца до три године, као и квалификовани облик из става 2. за који је прописана казна затвора у трајању од шест месеци до пет година су испуњени. Међутим, као спорно питање у правној теорији и пракси се јавља да ли је оправдана примена начела опортунитета према учиниоцима кривичног дела насиља у породици. Тако у правосудној пракси сматра се да се начело опортунитета не може применити код кривичних дела са елементом насиља, нарочито не код кривичног дела насиља у породици имајући пре свега у виду околности под којима је дело учињено, личност учиниоца, и да су жртве чланови породице који уживају посебну заштиту. Међутим, с друге стране истичу се бројне предности примене овог института у правосудној пракси. Пре свега су то хитност у поступању, што је од посебног значаја за спречавање наступања тежих облика насиља у породици, може се допринети отклањању узрока насиља у породици и тиме сачувати функционисање породице као целине, изрицање неке од мера из чл. 283 става 1 тачка 1-7 Законика о кривичном поступку учинилац насиља у породици већ доживљава као санкцију и реакцију друштва на његово недозвољено понашање (Жарковић, Шурлан, Киурски, Матић, Јосимовић, 2012: 173-174), при чему највећи значај несумњиво има изрицање учиниоцу мере подвргавања

психосоцијалном третману ради отклањања узрока насилничког понашања.

Управо под утицајем ових савремених тенденција у кривичном поступку, као и ради реализације наведене мере, у Центру за социјални рад „Свети Сава“ у Нишу уведен је психосоцијални третман учиниоца насиља, чији је основни циљ сузбијање насиља у породици и партнерским односима и пружање сигурности жртви, да учиниоци разумеју своје поступке и понашање, преузму одговорност и да кроз третман започну да ефикасније модификују понашање, мишљења, осећања. Он се реализује кроз фазу индивидуалних сеанси, која је истовремено и фаза процене и фаза групног рада али и кроз организовање групних селанси. Претпоставке, на којима се базира програм, су да постоје фактори који утичу на одржавање насилног понашања учиниоца (нпр. невидљивост, „насиље није мој проблем“, насиље оснажује, немоћ, патријархалне родне улоге и ставови према женама идр). Уколико се ти фактори раздију, постоји већа вероватноћа да ће насиље престати (Стојановић, Манчић, Цветановић, 2014: 161). У оквиру пројекта „Третман учинилаца насиља у партнерским односима“ одштампана је и брошура „Живот без насиља“, која је првенствено намењена учиниоцима насиља који су прошли третман, с обзиором на то да је промена насилних образаца понашања сложен и дуготрајан процес, који захтева подршку и након организованог и интензивног спровођења третмана. Тематске целине брошуре су: О насиљу, Одговорност, Алтернативе насиљу, Поселдике насиља, Отац и Дете (Петронијевић, Јовановић, 2014: 173).

Наиме, основни смисао начела опортунитета је ресторативна правда, јер жртва добија сатисфакцију, било моралну или у виду накнаде штете учинијене кривичним делом (Жарковић, Шурлан, Киурски, Матић, Јосимић, 2010: 175). Међутим треба истаћи да подвргавање учиниоца психосоцијалном третману омогућава и остваривање специјалне превенције, односно промене става код учиниоца према насиљу у породици, да оно представља понашање које је противправно, затим утиче на учиниоца да прихвати сопствену одговорност за учињено насиље, па примена ове мере може да обезбеди већу корист за учиниоца, жртву и друштво, него редовни кривични поступак.

ЗАКЉУЧАК

Преглед постојеће законске регулативе упућује на закључак да постоје бројни механизми за заштиту жртава и кажњавање учиниоца насиља у породици. Међутим, ипак раскорак између одредаба Кривичног законика и одредаба Породичног закона којим се регулише заштита од насиља у породици постоји. Он се огледа како у одређивању појма „члана породице“, спектра заштитних мера, облицима насиља којима се пружа заштита, питања могућности истовременог покретања и кривичног поступка и парнич-

ног поступака за одређивање неке од мера за заштиту од насиља у породици. Ступање на снагу Истанбулске конвенције је веома значајан сегмент у спречавању и борби против насиља у породици и отклањања недоречености између Кривичног законика и Породичног закона, али оно неминовно изискује и доношење Закона о заштити од насиља у породици, како су то урадиле бивше југословенске Републике. Увођење мере подвргавање психосоцијалном третману учинилаца насиља у Законик о кривичном поступку, која се у случају примене начела опортунитета може применити према учиниоцима насиља указује на промену свести у реакцији на насиље и неопходност рада са учиниоцима насиља, у циљу остварења како специјалне тако и генералне превенције.

Тачни статистички подаци о обиму насиља у породици још увек не постоје, али расположива сазнања указују да је насиље у породици у значајној мери распрострањено и у нашој земљи, да има све озбиљније последице, веома често и са смртним исходом (Константиновић Вилић, Ристановић Николић, Костић, 2009: 161). Због тога је потребно, имајући у виду све наглашенији значај друштвене заштите од насиља у породици, пратити нове савремене механизме за његово сузбијање. При томе не треба заборавити да се наведним механизмима правна заштита од насиља пружа, пре свега, породици као целини, али и сваком њеном члану.

ЛИТЕРАТУРА

Литература коришћена у илустрацији

- Димовски Д., *Заштита жена у кривичном праву У: Мобилна правна клиника од инцидентације ка жртвама*, Правни факултет Ниш Центар за публикације, Ниш, 2014;
- Жарковић М., Шурлан Т., Киурски Ј., Матић М., Јосимовић С., *Ка бољој заштити жртва насиља у породици, одговор правосуђа*, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србије, Београд, 2012;
- Јовановић С., *Правна заштита од насиља у породици*, Институт за криминологију и социолошка истраживања, Београд, 2010;
- Константиновић Вилић С., Ристановић Николић В., Костић М., *Криминологија*, еликан принт, Ниш, 2009;
- Костић М., *Два модела судске заштите од насиља у породици У: Мобилна правна клиника у акцији: од инцидентације ка жртвама*, Правни факултет Ниш Центар за публикације Ниш, 2014;
- Лазаревић Љ., *Коментар Кривичног Законика*, Правни факултет Унион, Београд, 2011;
- Младеновић М., *Основи социологије породице*, Завет, Београд, 1995;
- Петронијевић Г., Јовановић С., *Искусства у примени терапија учинилаца насиља у породици у односима У: Породица у лавиринту породичног насиља*, Центар за социјални рад, Ниш, 2014;

- Поњавић З., *Породично право*, Правни факултет у Крагујевцу, Крагујевац, 2007;
- Стојановић М., Манчић С., Цветановић Љ., *Трејман њочиниоца насиља у њаршнерским односима – њриказ рада У: Породица у лавирнију њородичној насиља*, Центар за социјани рад, Ниш, 2014;
- Фром Е., *Аушорийеј и њородица*, Нолит, Загреб, 1986;
- *Council of Europe campaign: Stop domestic violence against women*, <http://wave-network.org/content/council-europe-campaign-stop-domestic-violence-against-women>. Приступ дана 01.02.2015.
- Правни прописи
- Законик о кривичном поступку Републике Србије „Сл Гласник РС“, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014.
- Кривични законик Републике Србије „Сл Гласник РС“, бр 85/2005, 88/2005-испр, 107/2005,72/2009,11/2009, 121/2012 и 104/201.
- Породични закон Републике Србије „Службени Гласник РС“бр. 18/2005, 72/2011- др закон.
- Закон о потврђивању Конвенције о спречавању и борби против насиља у породици и насиља над женама, *Сл. Гласник РС, Међународни ујовори 12-13.*
- *Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Istanbul Convention)* <http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/>. Приступ дана 01.02.2015.

CONTEMPORARY TRENDS IN LEGAL PROTECTION FROM DOMESTIC VIOLENCE

Abstract

Domestic violence is one of those studied phenomena which, although at first glance leaves little room for doubt, actually represent a field of constant conflict, different theoretical, research and pragmatic approach. For a long time it was considered that domestic violence is a private matter, a well-kept family secret hidden from social knowledge. However, in recent decades we can hear the cries of victims for legal assistance and protection from domestic violence. The aim of this article, after representation of existing legal protection, is to point to the new segments to prevent domestic violence and protect victims and their rights, in the center of which is harmonized, coordinated action of all protection mechanisms, adopting legislation de lege ferenda. Legal protection

of victims of domestic violence provides the incrimination of the criminal acts of domestic violence, and incrimination of murder of a family member who was previously abused as a form of first degree murder in the Criminal Code of the Republic of Serbia.

Due to the extremely high prevalence of domestic violence, its specific causes and devastating consequences, the intention of the legislator was to provide a wider form of protection of the family, through the Family law regulations as a form of civil protection. Also, this paper reviews the most important provisions of the Convention of European Council on preventing and combating violence against women and domestic violence, which was ratified by our country, entered into force on August the first 2014,. It also specifically defines domestic violence, and thus indicates its uniqueness and great social danger. In this article, analysis of the importance of measures - subjecting the psychosocial treatment of perpetrators of violence, is given in order to eliminate the causes of violent behavior, which in cases of the principle of opportunity may be imposed to the perpetrator, and that is in our law system introduced by the Code of Criminal Procedure in 2011.

Keywords: domestic violence, the crime, the Criminal Code, Family Law, Convention, psychosocial treatment of perpetrators.